

ERORI ÎN ANALIZA SINTACTICĂ A FRAZEI

Errors in the Syntactic Analysis of a Phrase

Maria-Laura RUS¹

Abstract

Syntactic segmentation of a phrase in Romanian is not a difficult operation if the user has some basic grammatical knowledge. But there can be some ambiguity in this segmentation if one does not see all the syntactic aspects that are implied, such as the connectors, the regent and its nature. One of the consequences of an incorrect delimitation is the incorrect interpretation of the subordinate sentence.

Keywords: sentence, phrase, subordination, connector, syntactic segmentation.

Comunicarea nu se realizează prin grupuri restrânse de cuvinte sau prin propoziții scurte, ci, de cele mai multe ori, prin fraze de o anumită extindere, prezentând diverse grade de complexitate². „Fraza exprimă o idee arborescentă, redă o situație complicată sau prezintă un fapt cu diversele sale implicații și este rezultatul suprapunerii unei întregi serii de reguli gramaticale și semantice”³. La nivel sintactic, structura frazei este determinată, la nivelul relațiilor de dependență, de matricea verbului principal sau a așa-numitului „verb pivot” (GA 2005).

Delimitarea propozițiilor într-o frază, recunoașterea conectorilor sau a tipurilor de propoziții componente nu sunt, de regulă, operații dificile. Dar cum orice regulă are și excepții, există situații în care analiza întâmpină unele probleme. Vom ilustra câteva dintre acestea.

- Pentru a fi corectă, comunicarea dintr-o frază trebuie să țină cont de multiple restricții lingvistice, dar și de logica expunerii. În felul acesta sunt comunicate clar ideile a căror expresie este fraza. În proza contemporană, se pot constata, adesea, unele discontinuități ale expunerii, realizate prin izolarea unor propoziții subordonate. Această izolare este marcată la nivelul punctuației prin punct, astfel încât se creează situația aparte de a avea un raport de subordonare într-o frază care nu are propoziția regentă prezentă:

*La sfârșit de săptămână voi face acest lucru. Fără semne de întrebare. **Chiar dacă** e dureros*
(Simona Constantinovici, *Colecția de fluturi*)

Este evident faptul că elementul subordonator „chiar dacă”, un concesiv, nu este susținut sintactic de nicio propoziție principală, ceea ce necesită obligatoriu raportarea la propoziția anterioară (*La sfârșit de săptămână voi face acest lucru*), de unde își procură nucleul sintactic. Efectul unei asemenea izolări este unul stilistic, de subliniere a subordonatei în

¹ Assistant prof. PhD, “Petru Maior” University of Târgu-Mureș.

² Cf. GA 2005, fraza este „unitatea sintactică superioară” care „se constituie incluzând într-o structură unică, prin relațiile de subordonare sau de coordonare, două (sau mai multe) «grupări propoziționale» (cu verb la mod personal)” (I, p. 27)

³ Valeria Gău Romalo, *Corectitudine și greșală: limba română de azi*, Editura Humanitas Educațional, București, 2004, p. 108

cauză, de punere a ei în relief. În cazul de față, autoarea resimte „în producerea enunțurilor textului literar o mai mare libertate de expresie subiectivă”⁴ și le fragmentează „în funcție de propria-i respirație epică”⁵.

Izolarea aceasta este, însă, pur formală, întrucât elementul de relație continuă să funcționeze ca marcator de propoziție, nu de frază. Pentru o analiză corectă la nivel sintactic, trebuie să se caute propoziția principală dincolo de limitele segmentelor grafice (dincolo de punct).

- Posibile greșeli de delimitare a propozițiilor într-o frază se întâlnesc atunci când apar interjecțiile de adresare sau vocativele. Mai concret, acestea pot fi încadrate greșit în propozițiile subordonate în situația în care aceste propoziții ocupă prima poziție în frază:

Aolen, fată frumoasă ce mi-ai furat inima, nu e de glumă ce se întâmplă acum cu mine!

În calitate de forme ale adresării, prezente în vorbirea directă, interjecțiile și vocativele se includ în propoziții principale⁶, delimitarea corectă fiind în cazul de mai sus:

Aolen, fată frumoasă/ ¹ ce mi-ai furat inima/ ², știi/ ¹ ce se întâmplă acum cu mine?/ ³

- Segmentarea frazelor se poate complica și atunci când în calitate de regenți ai unor subordonate avem adjective calificative și adjective participiale sau unele forme verbale nepersonale (gerunzii, infinitive). Ezitarea sau delimitarea greșită are la bază intercalarea altor elemente în structura subordonatei și natura insuficientă a regentei. Gabriela Pană-Dindelegan precizează că o regentă insuficientă „nu admite suprimarea subordonatei”, iar acest lucru se întâmplă în următoarele condiții:
- „regentul este un verb copulativ;
- regentul este un impersonal sau un adverb predicativ / locuțiune adverbială predicativă;
- regentul este un verb din clasa aspectualelor sau a modalelor: *începe să, continuă să, se apucă să, poate să* etc.;
- regentul este unul dintre cuvintele a căror trăsătură de subcategorizare este prezența obligatorie a determinantului; vezi verbele: *consideră că, prezice că, presupune că*; vezi adjectivele: *apt să, interesat să, convins că*;
- regentul este un substantiv articulat precedat de prepoziție (cu excepția prepoziției *cu*): *s-a dus la facultatea care ...* etc.”⁷

În acest sens avem exemple precum:

⁴ Mirela-Ioana Borchin, *Manual de ortografie și punctuație*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2007, p. 82.

⁵ Idem. Mirela-Ioana Borchin dedică în al său *Manual de ortografie și punctuație* un studiu de caz interesant asupra așa-numitului „punct interior” în romanul *Colecția de fluturi* al Simonei Constantinovici, unde se oprește și asupra acestor situații de izolare sintactică a subordonatei, ca semn al expresivității autoarei, al subiectivității ei și nicidecum al lipsei de cunoștințe morfosintactice sau de punctuație. Astfel, ea aduce exemple de izolare a atributivei, a apozitivei, a circumstanțialei de mod, a circumstanțialei de timp, a circumstanțialei condiționale (a cărei ilustrare am preluat-o mai sus) și a circumstanțialei concesive.

⁶ Gruparea acestora cu subordonata este cu totul accidentală, posibilă numai în cazul unei subordonate interogative retorice.

⁷ Gabriela Pană-Dindelegan, *Elemente de gramatică: dificultăți, controverse, noi interpretări*, Editura Humanitas Educațional, București, 2003, p. 254.

- a. **Capabil**^{/1} **să** conducă o țară cu mână de fier^{/2} și **să-i** pedepsească pe cei vinovați de diverse rele^{/3}, președintele s-a arătat interesat atât de soluții pașnice pentru acea problemă, cât și de unele soluții radicale^{/1}.
- b. **Nereușind**^{/1} **să** te ajungă din urmă^{/2}, s-a decis^{/1} că-ți va vorbi doar la întoarcerea acasă^{/3}.
- c. De **mândră** ^{/1} **ce** ești ^{/2}, nici nu mai vezi ^{/1} ce se întâmplă cu toți cei din jurul tău^{/3}.

În aceste fraze conectorii subliniați (conjuncția *să*, pronumele relativ *ce*) nu leagă o subordonată de niște predicate din regentă, ci de termeni care nu au rol predicativ (adjective, gerunzii). Deși nepersonale, gerunziile pot să aibă calitatea de regenți pentru subordonatele respective, prin păstrarea caracteristicilor, a valențelor verbale. La fel, unele adjective îndeplinesc aceeași sarcină la nivel sintactic, de regent, prin natura lor verbală. Adjectivele „de proveniență verbală prezintă o capacitate mărită de a primi adjuncți. (Ele) au posibilitatea de a primi complemente propoziționale prin utilizarea aceluiași tip de conective”⁸.

Motivele pentru care segmentarea sintactică a frazelor de tipul *a – c* poate fi eronată includ:

- neconsiderarea poziției fixe la început de subordonată a elementului subordonator;
- nu toate propozițiile regente trebuie să fie „suficiente” din punct de vedere semantic.

Una dintre consecințele grave ale segmentării incorecte este interpretarea greșită a tipului de propoziție subordonată.

Analiza sintactică ajută la consolidarea cunoștințelor gramaticale și contribuie la înțelegerea deplină a conținutului comunicării, fiind, în același timp, una dintre căile eficiente de formare și de perfecționare a deprinderilor proprii de exprimare clară, corectă, nuanțată și convingătoare.

Bibliografie:

- Borchin, Mirela-Ioana, *Manual de ortografie și punctuație*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2007
- Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române, vol. 2: Sintaxa*, Institutul European, Iași, 2002
- ***, *Gramatica limbii române, I, Cuvântul*, Editura Academiei Române, București, 2005
- ***, *Gramatica limbii române, II, Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005
- Guțu Romalo, Valeria, *Corectitudine și greșală: limba română de azi*, Editura Humanitas Educațional, București, 2004
- Pană Dindelegan, Gabriela, *Elemente de gramatică: dificultăți, controversate, noi interpretări*, Editura Humanitas Educațional, București, 2003

⁸ Valerica Sporiș, *Adjectivul în limba română: studiu gramatic și semantic*, Editura Casa Cății de Știință, Cluj-Napoca, 2010, p. 40. Autoarea subliniază faptul că natura aceasta verbală a adjectivului se sprijină mai mult pe considerente sintactice, pe când în natura nominală a adjectivului „predomină perspectiva morfologică”.

Sporiș, Valerica, *Adjectivul în limba română: studiu gramatical și semantic*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010